

Campus Obert

CUESTIONES DE
ACTUALIDAD
DESDE LA
ÓPTICA DE
EXPERTOS
UNIVERSITARIOS

COORDINACIÓN

Sebastià Serra i
BusquetsAntoni Vives
ReusRafel Puigserver
Pou (CEDOC-UIB)

► TEMA

Goliards

El goliard era una persona, tot i conservar l'hàbit, havia deixat de ser monjo que es dedicava a cantar i recitar poemes en llatí i en llengües vulgars. El seu màxim exponent és el *Carmina Burana*. La mostra de poesia goliarda en català és el *Cançonet de Ripoll* del segle XII, que no s'ha de confondre amb el *Cançonet de Ripoll* del segle XIV.

Un frare (mallorquí?) enamorat

♦♦ Gabriel Ensenyat Pujol *

Al segle XII a Europa va sorgir el fenomen del goliardisme. Es tractava d'un moviment vital i cultural, oposat als esquemes socials de l'època, integrat sobretot per estudiants. Molts d'ells eren clergues en procés de formació, que mantenien una actitud crítica envers les lleis i moltes concepcions de la societat. Practicaven la lliber-

tat de pensament i d'esperit i estaven maven la cultura (en especial la poesia), així com el joc, la taverna i l'amor. I escometien contra la incultura i els convencionalismes.

En l'àmbit hispànic les manifestacions goliàrdiques foren tardanes, poc consistents i 'importades'. A Castella s'ha especulat si com a mostra més significativa es pot atribuir l'etiqueta al conegut Arcipreste de Hita, especialment per la seva *Cantiga de los clérigos de Talavera*. Al mateix temps (segle XIV) a casa nostra tenim un altre candidat a go-

liard en un anònim frare poeta. La seva producció literària es troba recollida, juntament amb la d'altres autors, en l'anomenat *Cançonet de Ripoll*, estudiat a fons per la professora Lola Badia. Sobre la identitat dels poetes Martí de Riquer va

escriure que les composicions «semblen adscrites a autors pertanyents al regne de Mallorca, sia a les illes, sia, sobretot, al Rosselló i la Cerdanya». Diversos indicis, en efecte, apunten en el sentit que el cançonet és originari de les terres continentals mallorquines. Els cinc primers poemes del recull consisteixen en un debat entre un llec i un frare, aquest últim enamorat d'una dama mallorquina. El primer poema, per exemple, comença amb aquests versos tan explícits escrits pel religiós: «Amorosa mayhorquina, / mon cor tenits e mon sen; / cint d'amor per vos mi lia» (Amorosa mallorquina / vostre és el meu cor i el meu seny / un cinturó d'amor em lliga a vós). En tot cas, la manera de fer d'aquest frare manifesta reminiscències (tardanes, això sí) de la cultura trobadoresca i del moviment dels goliards.

* Professor del Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la UIB

► TEMA

La lluita contra el càncer

Que l'acadèmia del Nobel concedeixi un premi a la recerca contra el càncer, hauria de servir per conscienciar a les administracions públiques i empreses de la importància d'invertir recursos en aquesta lluita i fer de cada vegada uns tractaments més efectius i manco intrusius.

El Nobel a la immunoteràpia

♦♦ Jordi Reina Prieto *

Fins fa pocs anys les úniques eines disponibles per actuar contra el càncer eren la quimioteràpia, la radioteràpia i la cirurgia. Però a hores d'ara s'ha incorporat una nova possibilitat terapèutica, la immunoteràpia. Aquesta teràpia es basa en estimular directament al sistema immunitari del pacient perquè reconegui

específicament les cèl·lules canceroses i les destrueixi.

Aquest any el premi Nobel de Medicina i Fisiologia s'ha concedit als dos investigadors pioners en el camp de la immunoteràpia. Així han estat guardonat el nord-americà James Allison, que va descobrir la proteïna CTLA-4 que actua com a element clau en el control immunitari, regulant les seves funcions essencials. També ha rebut el premi el japonès Tasuku Honjo per descobrir la proteïna PD-1 situada a la superfície dels limfòcits T i peça clau

en l'activació clonal dels mateixos.

Les dues proteïnes actuen en punts diferents, la CTLA-4 que en alliberar induïx els limfòcits a actuar només contra les cèl·lules canceroses i PD-1 que s'encarrega, després de l'estimulació, de posar en funcionament i activar la resposta immune. Aquestes proteïnes són tremendament selectives, és a dir abans d'actuar necessiten reconèixer a la cèl·lula, si aquesta presenta marcadors antigènics (proteïnes) diferents de les que els correspon-

dria, aleshores s'activen i les destrueix.

Una de les grans avantatges de la immunoteràpia és que amb prou feines afecta les cèl·lules sanes i per tant no comporta les complicacions i els efectes adversos dels altres abordatges terapèutics.

Aquestes troballes són tan sols l'inici d'un nou concepte de tractament personalitzat del càncer, a partir d'aquestes investigacions s'han iniciat els assajos clínics que semblen demostrar l'eficàcia d'aquesta nova teràpia. Per això l'Acadèmia Sueca ha volgut premiar els estudis d'aquests dos científics que han establert les bases de la immunoteràpia antitumoral.

* Professor de Virologia de l'Hospital Universitari Son Espases

► TEMA

Històries d'anada i tornada

Els guionistes quan escriuen les seves històries tenen dues fonts d'inspiració: la història o històries dels nostres avantpassats i la realitat actual. Una altra dels recursos es criticar el món en que vivim personificant els mals actuals en personatges d'altres èpoques.

El mirall de Roma

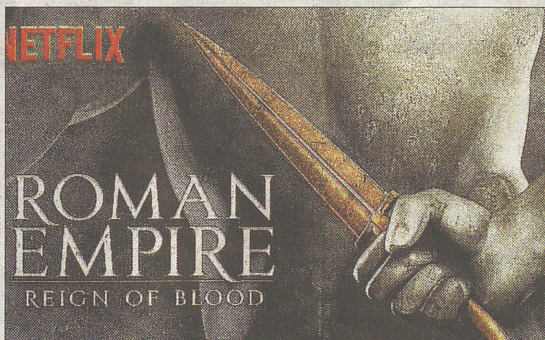
♦♦ Josep Maria Buades *

Història i poder anaren de la mà a l'imperi romà. Titus Livi, amb la seva monumental *Ab Urbe condita libri*, posà la historiografia al servei de l'imperi que el seu protector August havia acabat de fundar. Virgili completaria la jugada amb l'*Eneida*, epopeia que lligava els orígens de Roma a la diàspora troiana. Segles més tard, Shakespeare utilit-

zarà els seus drames històrics (inclosos els ambientats en l'antiga Roma) per parlar de política contemporània. Fins i tot, inventant-se nous personatges, com Titus Andrònic, quan la història en si no era prou fecunda.

Faig aquestes reflexions després d'haver vist les dues primeres temporades de la mini sèrie que Netflix ha dedicat a l'Imperi Romà. Rodades en una mescla de dramatúrgia molt ben ambientada i entrevistes amb especialistes, en acabar d'assistir als onze capítols m'he quedat

amb el dubte de si em parlaven del passat o del present.

La primera temporada (*Reign of blood*) ens conta la transició del regnat de Marc Aureli al de Còmmode. Els dos emperadors, pare i fill, no podien ser més diferents. Mentre el primer havia estat un filòsof preocupat per la defensa de l'imperi, el segon només anava darrera de la popularitat al circ i plaers carnals. Un paral·lelisme entre les presidències d'Obama i Trump?

Però a la segona temporada (*Master of Rome*) ens narren un altre tema ben actual: com les estructures representatives (no m'atreveixo a anomenar-les democràtiques) de la república romana es destruïren des de dins. Roma havia deixat de ser una ciutat al mig del Laci per tornar-se un dels majors imperis que havia conegut la humanitat. Les estructures polítiques no acompanyaren aquesta expansió geogràfica i tot el sistema de contrapoders i comitès es veié substituït per una autocràcia en què l'emperador reunia tots els poders, fins i tot la divinitat. Els sona també aquesta història?

* Doctor en Història